

حکمت سلیمانی

درس نامهٔ مکتب شهید سلیمانی

محمد مصطفیٰ اسعدی

www.ketab.ir

شمارهٔ ردیف: ۱۷۱۱

اخلاق - ۱۳۸

۱۴۰۲-۷۹

حکمت سلیمانی: درس نامهٔ مکتب شهید سلیمانی | محمد مصطفی اسعدی

ناشر: مؤسسهٔ آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام | ویراستار: معصومه شهیدی نسب

چاپ یکم، زمستان ۱۴۰۲ | شمارگان: ۵۰۰ | زمزم | قیمت: ۲۳۰,۰۰۰ تومان

<p>WWW.HATIF.IR @HATIF.IR</p>	<p>قم، خیابان شهدا، کوی ۲۴، پلاک ۳۸، کد پستی: ۳۷۱۸۵۱۶۱۱۶ تلفن: ۰۲۵۳۷۷۴۲۳۲۶ /</p>	 <p>9 786004 444637</p>
-----------------------------------	--	---

سرشناسه : اسعدی، محمد مصطفی، ۱۳۴۴ -

عنوان و نام پدیدآور : حکمت سلیمانی: درس نامهٔ مکتب شهید سلیمانی / محمد مصطفی اسعدی؛ ویراستار معصومه شهیدی نسب.

مشخصات نشر : قم: مؤسسهٔ آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام، انتشارات، ۱۴۰۲.

مشخصات ظاهری : ۳۰۹ ص.

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۴۴۴-۴۶۳-۷

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

یادداشت : کتابنامه: ص. ۲۹۳-۲۹۴.

یادداشت : نمایه.

موضوع : سلیمانی، قاسم، ۱۳۳۵-۱۳۹۸.

شناسهٔ افزوده : مؤسسهٔ آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام. انتشارات.

مرکز آموزش مجازی و نیمه حضوری فرهنگ و معارف اسلامی، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام

رده بندی کنگره : DSR ۱۶۶۸

رده بندی دیویی : ۰۸۴۴۰۹۲/۹۵۵

شمارهٔ کتاب شناسی ملی : ۹۴۷۵۲۷۸

همهٔ حقوق برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

درس اول: مفهوم شناسی مکتب شهید سلیمانی علیه السلام

۲۴	اهمیت و ضرورت شناخت مکتب شهید سلیمانی <small>علیه السلام</small>
۲۷	زمینه های مکتب شهید سلیمانی <small>علیه السلام</small>
۲۸	۱. مکتب انبیا
۲۸	۲. مکتب قرآن
۲۹	۳. مکتب اهل بیت <small>علیهم السلام</small>
۲۹	۴. مکتب امام و انقلاب
۳۰	چیستی مکتب شهید سلیمانی <small>علیه السلام</small>
۳۲	شاخصه های نظام نگرشی و گرایشی
۳۲	۱. معنویت گرایی
۳۴	۲. ولایت مداری
۳۶	۳. امت گرایی
۳۷	شاخصه های نظام کنشی و عملکردی
۳۷	۱. شریعت محوری
۳۸	۲. مردم داری
۳۹	۳. موقعیت شناسی
۴۰	منابع و موانع شناخت مکتب شهید سلیمانی <small>علیه السلام</small>
۴۰	منابع شناخت مکتب شهید سلیمانی <small>علیه السلام</small>
۴۳	موانع شناخت مکتب شهید سلیمانی <small>علیه السلام</small>

درس دوم: سلوک معنوی در مکتب شهید سلیمانی علیه السلام

۴۸	جایگاه معنویت در مکتب شهید سلیمانی <small>علیه السلام</small>
۵۰	عوامل معنویت در مکتب شهید سلیمانی <small>علیه السلام</small>
۵۳	آثار معنویت در مکتب شهید سلیمانی <small>علیه السلام</small> (۱)

۱. شریعت مداری ۵۳
۲. آرامش روحی ۵۵
۳. قدرت معنوی ۵۶
۴. فسادستیزی ۵۷
۵. تواضع و تظاهرگریزی ۵۸
۶. آثار معنویت در مکتب شهید سلیمانی رحمته الله علیه (۲) ۶۱
۶. ساده‌زیستی ۶۱
۷. درک عمیق معنوی ۶۳
۸. عزت و محبوبیت ۶۵
۹. دغدغه معنویت‌افزایی همگانی ۶۶
۱۰. مرگ آگاهی و مرگ اختیاری ۶۷

درس سوم: جایگاه اهل بیت علیهم السلام در مکتب شهید سلیمانی رحمته الله علیه

۱. پیوند فکری و معرفتی با اهل بیت علیهم السلام در مکتب شهید سلیمانی رحمته الله علیه ۷۶
۱. درک جایگاه و هدف الهی اهل بیت علیهم السلام ۷۷
۲. درک پیوستگی اهل بیت علیهم السلام با قرآن ۷۸
۳. رویکرد عبرت‌آموز به تاریخ اهل بیت علیهم السلام ۷۹
۴. درک جامعیت آموزه‌های اهل بیت علیهم السلام ۸۱
۱. پیوند قلبی با اهل بیت علیهم السلام در مکتب شهید سلیمانی رحمته الله علیه ۸۲
۱. محبت و ارادت به اهل بیت علیهم السلام ۸۲
۲. حضور در حرم‌ها و محافل اهل بیت علیهم السلام ۸۳
۱. پیوند رفتاری و اجتماعی با اهل بیت علیهم السلام در مکتب شهید سلیمانی رحمته الله علیه ۸۶
۱. شیعه ترازی مکتب شهید سلیمانی رحمته الله علیه ۸۹
۱. اطاعت از اوامر و نواهی اهل بیت علیهم السلام ۸۹
۲. نقش‌آفرینی اجتماعی و بین‌المللی ۸۹
۳. صیانت از اتحاد و انسجام امت ۹۱
۴. توسعه و تعمیق نهادهای مکتب اهل بیت علیهم السلام ۹۳

درس چهارم: حیات خانوادگی و اجتماعی در مکتب شهید سلیمانی رحمته الله علیه

۱. الگوی ارتباطی مکتب شهید سلیمانی رحمته الله علیه در خانواده ۹۷

۹۷	۱. والدین
۱۰۰	۲. همسر و فرزندان
۱۰۲	سبک ارتباط با مردم در مکتب شهید سلیمانی <small>رحمته الله علیه</small>
۱۰۲	۱. اخوت و محبت اجتماعی
۱۰۳	۲. حفظ یک پارچگی جامعه
۱۰۵	۳. پیگیری نیازهای جامعه
۱۰۵	۴. تلاش برای رشد جامعه
۱۰۷	جایگاه خانواده شهدا و ایثارگران در مکتب شهید سلیمانی <small>رحمته الله علیه</small>
۱۱۳	تحلیل علل محبوبیت اجتماعی شهید سلیمانی <small>رحمته الله علیه</small>
درس پنجم: منش تشکیلاتی و نهادی در مکتب شهید سلیمانی <small>رحمته الله علیه</small>	
۱۱۸	گونه‌شناسی تشکیلات و نهادها در مکتب شهید سلیمانی <small>رحمته الله علیه</small>
۱۱۹	۱. فرهنگی و دینی
۱۲۱	۲. علمی و معرفتی
۱۲۲	۳. عمرانی و خدماتی
۱۲۳	۴. نظامی و عملیاتی
۱۲۶	الزامات کار تشکیلاتی در مکتب شهید سلیمانی <small>رحمته الله علیه</small>
۱۲۶	۱. نیازسنجی و رصد کاستی‌ها
۱۲۷	۲. کشف استعدادها و ظرفیت‌ها
۱۲۸	۳. هم‌گرایی و هم‌افزایی جمعی
۱۲۸	۴. جوان‌گرایی
۱۳۱	۵. حفظ نیروهای ارزشی
۱۳۲	سبک رفتار سازمانی در مکتب شهید سلیمانی <small>رحمته الله علیه</small>
۱۳۵	ضد ارزش‌های سازمانی در مکتب شهید سلیمانی <small>رحمته الله علیه</small>
۱۳۵	۱. تضييع حق افراد
۱۳۵	۲. نمایش ثروت و اشرافی‌گری
۱۳۶	۳. فساد اقتصادی
۱۳۶	۴. خودرأیی و بی‌توجهی به خرد جمعی

درس ششم: جایگاه علم، حوزه و دانشگاه در مکتب شهید سلیمانی علیه السلام

۱۴۱	دانش افزایی در مکتب شهید سلیمانی <small>علیه السلام</small>
۱۴۵	بهره‌مندی از علما و مراجع در مکتب شهید سلیمانی <small>علیه السلام</small>
۱۴۶	۱. شاگردی در محضر علما
۱۴۸	۲. گفت‌وگو و رایزنی با علما
۱۴۸	۳. هم‌افزایی و هم‌گرایی با علما
۱۵۱	جایگاه نهاد روحانیت در مکتب شهید سلیمانی <small>علیه السلام</small>
۱۵۶	جایگاه دانشگاهیان در مکتب شهید سلیمانی <small>علیه السلام</small>
۱۵۷	۱. آرمان‌گرایی
۱۵۸	۲. هدف‌گذاری استقلال علمی کشور
۱۵۹	۳. پیوند علم و معنویت
۱۶۰	۴. بهبود نظم و اخلاق جامعه
۱۶۰	۵. رویکرد علمی به اندیشهٔ امامین انقلاب
۱۶۱	۶. بزرگداشت فرهنگ ایثارگری

درس هفتم: جایگاه فرهنگ و رسانه در مکتب شهید سلیمانی علیه السلام

۱۶۶	روش‌های فرهنگ‌سازی در مکتب شهید سلیمانی <small>علیه السلام</small> (۱)
۱۶۶	۱. برنامه‌ریزی فرهنگی
۱۶۷	۲. تولید محتوا و محصول فرهنگی
۱۶۹	روش‌های فرهنگ‌سازی در مکتب شهید سلیمانی <small>علیه السلام</small> (۲)
۱۶۹	۳. فضا‌سازی فرهنگی
۱۷۰	۴. کنشگری فرهنگ‌ساز
۱۷۳	ترویج کتاب و کتاب‌خوانی در مکتب شهید سلیمانی <small>علیه السلام</small>
۱۷۶	سینمای ارزشی در مکتب شهید سلیمانی <small>علیه السلام</small>

درس هشتم: جایگاه سیاست و حکومت در مکتب شهید سلیمانی علیه السلام

۱۸۴	جایگاه ولایت فقیه در مکتب شهید سلیمانی <small>علیه السلام</small>
۱۸۶	۱. رابطهٔ اطاعت و فرمان‌بری
۱۸۷	۲. رابطهٔ راهبردی و تکاملی
۱۸۸	۳. رابطهٔ مریدانه و صمیمی

۱۸۹.....	انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی در مکتب شهید سلیمانی <small>رحمته الله علیه</small>
۱۹۲.....	احزاب و جریان‌های سیاسی در مکتب شهید سلیمانی <small>رحمته الله علیه</small>
۱۹۵.....	دولت تراز اسلامی در مکتب شهید سلیمانی <small>رحمته الله علیه</small> (۱)
۱۹۶.....	۱. شایسته‌سالاری
۱۹۷.....	۲. خدمت صادقانه
۱۹۸.....	۳. التزام به قانون و ولایت فقیه
۱۹۹.....	۴. تحول طلبی و خلق فرصت
۲۰۰.....	دولت تراز اسلامی در مکتب شهید سلیمانی <small>رحمته الله علیه</small> (۲)
۲۰۰.....	۵. بی‌توقعی مادی
۲۰۱.....	۶. راهبری جامعه به سمت موضوعات اساسی
۲۰۲.....	۷. پیاده‌سازی الگوی مدیریتی دفاع مقدس
۲۰۴.....	۸. تقویت بنیه اعتقادی و اخلاقی
	درس نهم: الگوی جهاد نظامی در مکتب شهید سلیمانی <small>رحمته الله علیه</small>
۲۰۸.....	الزامات جهاد نظامی در مکتب شهید سلیمانی <small>رحمته الله علیه</small> (۱)
۲۰۹.....	۱. خلوص و انگیزه الهی
۲۱۰.....	۲. شجاعت و خطرپذیری
۲۱۲.....	۳. مدیریت میدانی
۲۱۴.....	الزامات جهاد نظامی در مکتب شهید سلیمانی <small>رحمته الله علیه</small> (۲)
۲۱۴.....	۴. درایت و عقلانیت نظامی
۲۱۶.....	۵. ابتکار و نوآوری
۲۱۹.....	۶. آینده‌نگری
۲۲۰.....	۷. شهادت طلبی
۲۲۱.....	اصول تعامل با نظامیان در مکتب شهید سلیمانی <small>رحمته الله علیه</small> (۱)
۲۲۲.....	۱. روشنگری و اراده‌بخشی
۲۲۲.....	۲. تأمین نشاط معنوی
۲۲۳.....	اصول تعامل با نظامیان در مکتب شهید سلیمانی <small>رحمته الله علیه</small> (۲)
۲۲۳.....	۳. تأمین امنیت نیروهای انسانی
۲۲۴.....	۴. تأمین نیازها و امکانات مادی

- ۲۲۵..... ۵. صمیمیت و ارتباط عاطفی
- ۲۲۷..... ۶. احترام و تکریم پیش کسوتان نظامی

درس دهم: ابعاد بین المللی مکتب شهید سلیمانی علیه السلام ۲۳۱

- ۲۳۲..... نقش شهید سلیمانی علیه السلام در جغرافیای محور مقاومت (۱)
- ۲۳۷..... نقش شهید سلیمانی علیه السلام در جغرافیای محور مقاومت (۲)
- ۲۴۲..... تعامل بین المللی در مکتب شهید سلیمانی علیه السلام
- ۲۴۶..... مکتب شهید سلیمانی علیه السلام و چالش فرهنگ و تمدن غربی

درس یازدهم: دشمن شناسی در مکتب شهید سلیمانی علیه السلام

- ۲۵۲..... گونه شناسی دشمن در مکتب شهید سلیمانی علیه السلام (۱)
- ۲۵۲..... ۱. دشمنان انقلاب اسلامی ایران
- ۲۵۴..... گونه شناسی دشمن در مکتب شهید سلیمانی علیه السلام (۲)
- ۲۵۴..... ۲. دشمنان جهان اسلام
- ۲۵۷..... اصول مقابله با دشمن در مکتب شهید سلیمانی علیه السلام (۱)
- ۲۵۸..... ۱. تفکیک دوست از دشمن
- ۲۶۱..... ۲. وحدت و تک صدایی در برابر دشمن
- ۲۶۲..... ۳. تحلیل واقعی از دشمنی دشمن
- ۲۶۳..... ۴. نهراسیدن از دشمن
- ۲۶۴..... ۵. زمان شناسی در مقابله با دشمن
- ۲۶۵..... اصول مقابله با دشمن در مکتب شهید سلیمانی علیه السلام (۲)
- ۲۶۵..... ۶. موقعیت شناسی در برابر دشمن
- ۲۶۶..... ۷. فهم موازنه قدرت با دشمن
- ۲۶۷..... ۸. ترندشناسی عملیات روانی دشمن
- ۲۶۸..... ۹. بازی نکردن در زمین دشمن
- ۲۶۹..... ۱۰. هم افزایی و کمک به یکدیگر در برابر دشمن
- ۲۶۹..... ۱۱. موضع مقتدرانه در برابر دشمن

درس دوازدهم: آموزه های وصیت نامه شهید سلیمانی علیه السلام

- ۲۷۴..... ابعاد وصیت نامه شهید سلیمانی علیه السلام
- ۲۷۵..... آموزه های معرفتی وصیت نامه

۲۷۵	۱. روحیه شاکرانه و سپاس بابت نعمت‌ها
۲۷۶	۲. احساس فقر مطلق در برابر خالق
۲۷۷	۳. امید به فضل خدا و ارزش‌ها
۲۷۷	۴. نگاه معرفت‌افزا به اقشار مختلف جامعه
۲۷۸	۵. درک صحیح از جایگاه جمهوری اسلامی
۲۷۸	۶. درک صحیح از جایگاه ولایت فقیه
۲۷۹	آموزه‌های رفتاری وصیت‌نامه
۲۷۹	۱. انجام واجبات و ترک محرمات
۲۸۰	۲. مراقبت از اصول اسلام و انقلاب اسلامی
۲۸۱	۳. کاربست سیره شهدا در زندگی و تربیت
۲۸۱	۴. وظیفه‌مندی دوسویه نیروهای مسلح و مردم
۲۸۲	۵. شرح وظایف سیاست‌مداران و مسئولان کشور
۲۸۳	۶. وظیفه‌علماء و مراجع
۲۸۴	تحلیل عنوان «شهادت بزرگ» و نتیجه‌گیری از عنوان «مکتب»
۲۸۴	تحلیل عنوان «شهادت بزرگ»
۲۹۳	فهرست منابع
۲۹۵	نمایه
۲۹۵	نمایه موضوعی
۳۰۶	نمایه اعلام
۳۰۸	نمایه مکان

سخنی با خوانندگان

اگر تمدن نوین اسلامی را آرزو مندیم و به حق، ظهور و برکاتش را انتظار می‌کشیم، باید به تربیت نیروی انسانی متعهد، کارآمد، خلاق و انسان‌تراز قرآنی همت گماریم.

چگونه می‌توان شاهد تحقق این رسالت بود وقتی به اذعان خبرگان فن، هنوز تولید محتوا و متون لازم برای تبیین ابعاد، الگوها، روش‌ها و بایسته‌های تمدن اسلامی و با تأکید بیشتر، علوم انسانی اسلامی به میزان کافی صورت پذیرفته است؟

یکی از مجاهده‌های گران‌سنگ در این مسیر، تأسیس مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمته‌الله به همت حضرت آیت‌الله، علامه مصباح یزدی رحمته‌الله تحت عنایات و اشراف مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله‌العظمی، امام خامنه‌ای رحمته‌الله است.

توفیقات و دستاوردهای علمی-تربیتی این مجموعه، توجه بسیاری از علاقه‌مندان را در کشور و در فضای بین‌المللی به خود جلب کرده است؛ از این رو در پاسخ به این نیاز روزافزون، مرکز آموزش مجازی و نیمه‌حضوری فرهنگ و معارف اسلامی در سال ۱۳۸۶ شمسی براساس آخرین استانداردها و قوانین وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تأسیس شد. در این مرکز، امکان تحصیل در دوره‌های کارشناسی به زبان‌های فارسی، انگلیسی، عربی و اردو و کارشناسی ارشد به زبان فارسی برای همگان فراهم است.

بدیهی است که هیچ‌یک از تلاش‌ها و محصولات انسانی بدون اشتباه و خطا نخواهد بود. از سوی دیگر، از لوازم‌تطور و تکامل علمی، پیدایی آراء، اندیشه‌ها و تبیین‌های نو است؛ از این رو نوشتار پیش‌رو را نیازمند اصلاحات پیشنهادی خوانندگان گرامی می‌دانیم و امیدواریم نکات علمی، ادبی و ویرایشی شما بر غنا و تکامل بیش از پیش این اثر بیفزاید.

آنچه پیش رو دارید، ویراست نخست از محتوای آموزشی «حکمت سلیمانی / درس نامه مکتب شهید سلیمانی علیه السلام» است که حاصل تلاش استاد ارجمند، آقای دکتر محمد مصطفی اسعدی و پیشگفتار ارزشمند حجت الاسلام والمسلمین، آقای دکتر عبدالحسین خسروپناه است. در این جا لازم است مراتب سپاس خود را از ناظران محترم این اثر، حجج اسلام، آقایان دکتر جعفر احمدی، دکتر هادی حسین خانی و دکتر امیر محسن عرفان اعلام کنیم که با ژرف نگری و دقت نظر خود، ما را در ارائه بهترین اثر گران بها به مخاطبان عزیز یاری کردند.

همچنین ضروری است از تلاش های بی دریغ همه استادان، ارزیابان علمی و پژوهشگران ارجمند در گروه برنامه ریزی و تدوین متون و از همه همکاران محترم مرکز آموزش مجازی - به ویژه ریاست محترم این مرکز، جناب حجت الاسلام والمسلمین، آقای دکتر محمد رضا برته - خالصانه و فروتنانه قدردانی کنیم.

در پایان نیز زحمات مجموعه انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام را خالصانه ارج می نهیم و از همکاران این مجموعه کمال تشکر را داریم.

برای شما خواننده عزیز هم بهترین تقدیرات را آرزو مندیم.

مرکز آموزش مجازی و نیمه حضوری

فرهنگ و معارف اسلامی

وابسته به مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام

پیشگفتار

در طول تاریخ ایران اسلامی، شیرمردانی بزرگ پدیدار شدند که در برابر دشمنان خارجی، سلطه‌گران و استکبار، مجاهدت‌ها و رشادت‌های نظامی فراوان داشتند. از سرداران که در برابر مغولان ایستادند تا رئیس‌علی دلواری و میرزا کوچک خان، همگی جریان مقاومت را به گونه‌ای پیش بردند. یکی از شخصیت‌های کم‌نظیر در تاریخ جهان اسلام که بر اساس نظریه مقاومت اسلامی توانست شبکه‌ای از نیروهای مقاومت را تشکیل دهد، شهید حاج قاسم سلیمانی علیه السلام بود که روش و شیوه او به یک «مکتب» تبدیل شد. «مکتب سلیمانی» تعبیر بلند رهبری است. رهبرانقلاب پیش از رهبر بودن، یک حکیم فرزانه است؛ از این رو تعبیرایشان تعارف نیست؛ بلکه واقعیت است. پس باید این مکتب را به درستی تبیین کرد تا همگان بتوانند از آن به خوبی الگو بگیرند.

وقتی می‌گوییم «مکتب حاج قاسم»، نخست باید بدانیم «مکتب» چیست؟ مکتب، منظومه‌ای از پنج نظام است: نظام بینشی (اعتقادات)، نظام دانشی (علم)، نظام انگیزشی (عوامل محرک فعالیت)، نظام منشی (خلقیات) و نظام کنشی (فعالیت‌ها و عملیات اجرایی). این مکتب، یک منظومه فکری - اجتماعی است که می‌توان آن را «حکمت» نامید. اکنون پرسش این است که آیا مکتب شهید سلیمانی علیه السلام این پنج نظام را دارد؟ پاسخ مثبت است. پنج نظام زیر در مکتب شهید سلیمانی علیه السلام قابل مطالعه است:

۱. نظام بینشی و باورها

باور به حق تعالی و زندگی پس از مرگ در جان شهید سلیمانی علیه السلام نهادینه شده بود. کسی که به توحید و معاد باور داشته باشد، یعنی یک نظام اعتقادی توحیدی دارد. همه ما هر روز «الله اکبر» و «لا اله الا الله» می‌گوییم؛ اما باور، از گزاره و قضیه جداست. قضیه، پیوند موضوع و محمول است.

عبارت «الله موجود»، یک قضیه است؛ اما باور، پیوند این قضیه با جان آدمی است. اعتقاد سردار در جانش رسوخ کرده بود. شجاعت، مقاومت، بندگی و گریه و شب زنده داری، نشانه های این رسوخ است. وقتی انسان با تمام خستگی از فعالیت شبانه روزی، نماز شب و گریه و ناله اش ترک نشود، یعنی یک معتقد واقعی است. چرا برخی افراد با این که شب تا صبح می خوانند، حتی حال نماز صبح خواندن نداشتند؟ چون باورش به توحید و معاد ضعیف است.

انسانی که به هر جای جهان بنگرد، تنها «هو» را ببیند، امکان ندارد سحرخیز و اهل سجده های طولانی نباشد. حاج قاسم نه تنها خودش به توحید و معاد باورمند بود، بلکه نظام توحیدی را هم در سخنانش تبیین و معرفت افزایی می کرد. اعتقاد به ولایت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، امامان علیهم السلام، فاطمه زهرا علیها السلام و ولایت فقیه جامع الشرایط را در عمق جانش باور داشت. او از کسانی نبود که همواره از مقام معظم رهبری دم می زنند، ولی کنش و سیره آن ها اموی است. از علی علیه السلام سخن گفتن آسان، ولی جلوی زیستن دشوار است. چنان که برخی مسئولان از مردم دم می زنند، اما در اوج رفاه به سر می برند و از گرسنگی تهی دستان و یتیمان بی خبرند؛ اما حاج قاسم به همه این ها توجه داشت. مکتب، یک سخن نیست؛ یک حال و یک دل است. او دو امام انقلاب را باور داشت. هنگامی که از ایشان پرسیدند با توجه به ارادت شما به مرحوم هاشمی رفسنجانی، اگر میان او و رهبر انقلاب زاویه باشد، چه می کنی؟ گفت:

«اگر همه علمای عالم و همه مراجع در یک سو باشند و مقام معظم رهبری در سوی دیگر، من به سمت ولی فقیه خواهم رفت».

این ولایت مداری حاج قاسم بود که به همه بزرگان احترام می گذاشت و در وصیت نامه خود آورده است که «من دست شما را می بوسم»؛ اما باورش به ولایت فقیه، وصف نشدنی است. او باور داشت که ما دشمنی به نام امریکا داریم که نه دشمن ایران و جمهوری اسلامی و نه دشمن سپاه و موشک و انرژی هسته ای، که دشمن جهان اسلام است. اگر سخن دشمن را بپذیریم و عقب نشینی کنیم، گام بعدی - بدون شک - تجزیه ایران به نه کشور است؛ چنان که خواستند سوریه را به چهار کشور و عراق را به سه کشور تجزیه کنند. همان بلایی که سر لیبی آوردند و

آن کشور را به خاک سیاه نشانند و مردمش را به جان هم انداختند که دو قومیت، یکدیگر را به خاک و خون می‌کشند. این دستاورد امریکا است.

دستاورد انگلیس هم این بود که در سال ۱۹۴۷ میلادی که از هندوستان بیرون رفت، آن را به سه کشور پاکستان، بنگلادش و هندوستان تجزیه کرد و میان این کشورها به گونه‌ای مرزبندی انجام داد که پاکستان و هندوستان تا امروز دشمن یکدیگرند. دو کشور مهم که میلیون‌ها مسلمان دارند، دشمن هم هستند. آری، این‌ها همه نقشه استکبار است.

شهید سلیمانی رحمته‌الله دشمنی دشمن را باور داشت. حال چرا برخی این باور را ندارند؟ ضعف آن‌ها در مسئله توحید است. وجود ضعف در باور توحیدی، در باور به معاد و ولایت و شناخت استکبار جهانی ضعف ایجاد می‌کند. او به وحدت اسلامی و به جریان مقاومت برای همه انسان‌های مظلوم باور داشت. این نظام بینشی اوست.

۲. نظام دانشی

برخی می‌پندارند حاج قاسم یک رزمنده نترس و شجاع بود که بی‌گدار به آب می‌زد و با دشمن، اشرار و داعشی‌ها می‌جنگید. خیر! او با دانش نافع و عقلانیت علمی رفت. او دانشی به نام دانش مقاومت طراحی کرد. اکنون هنرمندان برای مکتب حاج قاسم، کارهای هنری گوناگون انجام می‌دهند. کار استادان دانشگاه آن است که درباره آنچه حاج قاسم انجام داد، نظریه پردازی کنند. همه دیدگاه‌های علوم اجتماعی در غرب، از واقعیت‌های موجود خارجی استخراج شده است. آنان رخدادهایی را در جامعه دیدند و براساس آن رخدادها، نظریه دادند. آن‌ها «object» را دیدند و از آن «subject» استخراج کردند؛ برای نمونه، آقای توماس هابز^۱ انگلیسی که در قرن هفدهم می‌زیست و کتابی به نام *لویاتان*^۲ دارد، براساس رویدادی که همه شهر لندن را به آتش کشید، یک تئوری در باب علوم سیاسی ارائه کرد یا مثلاً آقای هابرماس^۳ نظریه‌ای به نام «عقلانیت ارتباطی» دارد که جزو مکتب فرانکفورت است و راه افرادی مانند

1. Thomas Hobbes.
2. Leviathan.
3. Jurgen Habermas.

هورکهایمر^۱ و آدورنو^۲ را ادامه داده است. مرحوم شریعتی به شدت از مارکوزه^۳ متأثر بود که در همین مکتب فرانکفورت بوده است. نظریه عقلانیت ارتباطی براساس رخدادهای خارجی ارائه شده است. فوکو^۴ نظریه انقلاب‌ها را براساس انقلاب اسلامی ایران ارائه کرد. خانم کدی^۵ از امریکا، رساله دکتری خود را براساس انقلاب اسلامی ارائه کرد. خانم اسکاچپول^۶ پس از بررسی سه انقلاب، انقلاب ایران را بررسی کرد و نظریه خود را درباره انقلاب‌ها تغییر داد.

ما دانشگاهیان و حوزویان نیز باید از شخصیت حاج قاسم سلیمانی، دیدگاه‌های جامعه‌شناختی و روان‌شناختی استخراج کنیم. این‌ها شدنی و روشمند است. حاج قاسم به علوم نظامی و اجتماعی بسیار توجه داشت. چرا او به دانشگاه رفت و تا مقطع دکتری درس خواند؟ آیا می‌خواست به او «دکتر» بگویند؟ یا براساس نیاز خود برای پیشبرد اهدافش این علوم را فرا گرفت؟ یکی از مهم‌ترین جنگ‌های نرم در زمان ما، «جنگ شناختی» است. حاج قاسم سلیمانی نخستین کسی بود که به فضیلتی حوزه و دانشگاه هشدار داد که جنگ جدید، باورها و اعتقادات مردم را هدف گرفته است. او سپس یکی از معاونان خود را مأمور کرد بحث جنگ شناختی را دنبال کند. نتیجه این شد که تاکنون حدود پنجاه جلد کتاب در زمینه علوم شناختی ناظر به جنگ شناختی تدوین شده است. این را حاج قاسم درک کرده بود. او نظام دانشی داشت و در پی دانش سودمند بود؛ زیرا در مکتب امیرالمؤمنین علیه السلام رشد کرده بود. امام علی علیه السلام در وصف اهل تقوا می‌فرماید:

«وقفوا اسماعهم علی العلم النافع لهم؛^۷ متقین، گوش‌های خود را به شنیدن علم نافع اختصاص دادند.»

1. Max Horkheimer.
2. Theodor Adorno.
3. Herbert Macuse.
4. Michel Foucault.
5. Nikki R. Keddie.
6. Theda Skocpol.

شهید سلیمانی رحمته الله علیه نه تنها علوم نظامی و علوم جنگ شناختی را دنبال می‌کرد، بلکه با علوم اسلامی - به ویژه قرآن، نهج البلاغه و صحیفه سجادیه - هم انسی عجیب داشت. در جلسه تودیع و معارفه فرمانده سپاه که بنده حضور داشتم، او فرمایش‌های امام سجاد علیه السلام در صحیفه سجادیه را به گونه‌ای بیان می‌کرد که من شرمند شدم. کسی که در مکتب علی علیه السلام بزرگ شود، پیدا است که نظام بینشی و دانشی او چگونه است.

۳. نظام انگیزشی

برخی بینش و دانش دارند، اما انگیزش ندارند؛ از این رو اگر به آن‌ها بگویید چرا تحقیق نمی‌کنید، می‌گویند حقوق ما کم است و گرفتار مشکلات معیشتی هستیم. قطعاً معیشت مهم است؛ اما یک فرد با انگیزه و روحیه پژوهش، اگر مانند خواجه نصیرالدین طوسی در قلعه‌های اسماعیلی زندانی باشد، باز هم شرح/اشارات می‌نویسد. اگر فرد انگیزه پژوهش داشته باشد، مانند شهید شهریاری با همان حقوق دانشگاهی می‌تواند و فرمول‌های هسته‌ای را کشف می‌کند؛ اما اگر انگیزه نداشته باشد، اگر ماهی صد میلیون هم حقوق بگیرد، دست به قلم نمی‌برد.

شهید سلیمانی رحمته الله علیه در یک دستش اسلحه و در دست دیگری قلم بود. هنگام حضور در جلسات، اگر عالمی سخن می‌گفت، یادداشت می‌کرد. با پشتوانه قلم، اسلحه نظامی دست می‌گرفت. این نظام انگیزشی شهید سلیمانی و نیز شجاعت و شهادت‌طلبی و کرامت‌مداری و مرزشکنی‌اش در جهاد، همه سبب ایجاد انگیزه بود. او منطقی متقاعدکننده داشت. هرگز نمی‌گفت من فرمانده نظامی‌ام و باید از بالا دستور بدهم و همه اطاعت کنند. مدیریتش هرمی نبود؛ بلکه شبکه‌ای بود. او مرد میدان بود و همواره انگیزه و امید ایجاد می‌کرد. ایشان در عملیات کربلای چهار، در اوج ناامیدی و شکست که بدن مطهر شهدا بر زمین مانده بود، به رزمندگان امید می‌داد؛ از این رو یکی از فرماندهان دلاور کربلای پنج شد و پیروزی‌های چشمگیر به دست آورد. این انگیزه‌بخشی است.

این شهید عزیز، شخصیتی آراسته، متبسم و البته قاطع داشت. همه اعضای بدنش با رزمندگان حرف می‌زد و به آن‌ها انگیزه می‌داد. با بهت و مردم‌دار بود. ساده‌زیستی‌اش،

انگیزه بخش بود. رزمنده‌ها وقتی می‌دیدند فرماندهی مانند خودشان دارند که به مأموریت‌های فراوان می‌رود، ولی حق مأموریت نمی‌گیرد و در واقع علی‌گونه زندگی می‌کند، در راه دفاع از ارزش‌های اسلام، امیدوارتر و مصمم‌تر می‌شدند.

او زهرای مرضیه علیها السلام را مادر خود می‌دانست و این در وجودش انگیزه ایجاد می‌کرد. از همه مهم‌تر، نوع دوستی او بود. اهل سنت را از محاصره داعش نجات می‌داد و به کردها و حتی پیروان ادیان دیگر کمک می‌رساند. از همه این موضوعات می‌توان نظریه استخراج کرد. ببینید غربی‌ها درباره اصالت انسان چقدر نظریه پردازی کردند. آیا از انسان دوستی حاج قاسم نباید نظریه استخراج کرد؟

۴. نظام منشی یا خلیات

انسان موحد، کل عالم را مظهر «هو» می‌داند؛ از این رو اخلاقی متفاوت دارد. سردار دل‌ها، تجسم مکارم الاخلاق امام سجاد علیه السلام بود؛ برای نمونه، تواضع کم نظیر ایشان اجازه نمی‌داد علاقه‌مندان فراوان وی که می‌خواستند دستش را بوسند، موفق شوند و حتی گاهی ایشان، دست افراد را می‌بوسید.

از ویژگی‌های بارز حاج قاسم، دشمنی با ظالم و یاری مظلوم بود؛ اما در دشمنی با ظالم هم از حدود شرعی تجاوز نمی‌کرد. او روحیه کار جمعی داشت و از عقل دیگران در تصمیم‌گیری‌هایش بهره می‌برد.

همه این کمالات سبب شده که هنوز داغ این مرد در دل‌های ما تازه باشد و وقتی او را یاد می‌کنیم، اشک در چشمانمان حلقه بزند. به راستی او با دل‌ها چه کرد؟ انسان تا دل خود را نساخته باشد و این دل را الهی نکند، بردل‌ها اثر نمی‌گذارد.

۵. نظام گنشی

حاج قاسم در زندگی پربرتکش، سه مأموریت مهم انجام داد: فرماندهی چندین عملیات دفاع مقدس، فرماندهی نیروی قدس سپاه و مبارزه با اشرار. او در هر سه فعالیت خود، با اقتدار نظامی در برابر دشمن حاضر شد. هم در ۲۴ عملیات دفاع مقدس، هم در تشکیل ارتش مردمی سوریه و عراق

و تجهیز مجاهدان یمن و فلسطین و دادن آموزش نظامی به آن‌ها و هم در جنگ با اشراک که آن‌ها را به کشاورزان تولیدکننده تبدیل کرد. او در نجات کردستان عراق یا سیل خوزستان و نیز در زمینه کمک به نیازمندان و یا در حوزه فعالیت‌های فرهنگی که برای حفظ آثار دفاع مقدس در استان کرمان انجام داد نیز خوش درخشید.

وصیت‌نامه سردار دل‌ها را باید صد بار و بلکه هزار بار بخوانیم. او به اصول اعتقادی شهادت می‌دهد؛ شکر سربازی، هم‌نشینی با مجاهدان، اشک زهرایی، تقاضای عفو، دعا برای والدین و... نکات نفس‌شناسی ایشان در وصیت‌نامه‌شان است:

«من قادر به مهار نفس خود نیستم... خداوندا، مرا به خودت متصل کن...».

این اوج عرفان است. من نمی‌دانم او آیا فصوص خوانده بود یا فتوحات مکیه؟ آیا از عارفان درس گرفته بود؟ من که طلبه‌ای ناچیزم و مباحث عرفانی را مباحثه می‌کنم، اوج عرفان نظری، عملی و ادبی را در وصیت‌نامه او می‌بینم.

پس از آن که مکتب شهید سلیمانی علیه السلام را به اختصار معرفی کردیم، باید به ضرورتی دیگر اشاره کنیم و آن، ضرورت استفاده از این مکتب در نظام آموزش عالی کشور است. مکتبی مبتنی بر نظریه مقاومت و دارای نظام‌های پنج‌گانه مربوط به خود که باید آن را در بخش‌های گوناگون آموزش عالی - به ویژه علوم انسانی - پیاده کنیم. مثلاً می‌توان سرفصل‌های آموزشی علوم سیاسی را تغییر داد. علوم سیاسی که امروز آموزش داده می‌شود، مبنی بر نظریه مقاومت نیست؛ از این رو حتی دانشجویان انقلابی را هم دچار شک و تردید می‌کند؛ بنابراین باید دانشگاهیان را از این مکتب آگاه کرد. در دانشگاه‌های ما، رشته اقتصاد و گرایش‌های آن، مبتنی بر اقتصاد سوسیالیستی یا لیبرالیستی است؛ نه اقتصاد مقاومتی. این ناشی از آن است که سرفصل‌های این رشته‌ها، بر محور اندیشه اسلامی تدوین نمی‌شوند. این که شورای تحول علوم انسانی همین مباحث را آموزش دهد و بعد یک درس انسان‌شناسی اسلامی اضافه کنند، کافی نیست. باید نظریه توسعه، تولید و مصرف، همگی بر اقتصاد مقاومتی مبتنی باشد. بنابراین دانستن مکتب شهید سلیمانی علیه السلام می‌تواند در نظام آموزش عالی مفید باشد.

در پایان لازم است که از دکتر محمد مصطفی اسعدی، عضو هیئت علمی گروه معارف اسلامی دانشگاه علوم پزشکی ایران قدردانی کنیم که یک کتاب آموزشی و درسی در تبیین مکتب شهید سلیمانی رحمته تدوین کردند تا در مقاطع گوناگون آموزشی استفاده شود و به وسیله آن بتوانیم در مسیر اصلاح حکمرانی آموزش عالی کشور از این مکتب گران بها، بهره لازم را ببریم.

والسلام علیکم ورحمة الله

عبدالحسین خسروپناه